

Nominerad till
STENPRISET!



LEVANDE STEN

Femton pelare av Älvdalskvartsit ramar in den nya askgravlunden vid Bomhus kyrka i Gävle. Stenens skiftningar påminner om trädets levande struktur.

TEXT **PETER WILLEBRAND** FOTO **MONICA SANDBERG & JONAS FRID**



▲ Pelarna har välvd utsida och plan insida, och är placerade i grupper om tre för att det hela inte ska bli för statiskt.



▲ På pelarnas plana insidor monteras aluminiumbrickor med de gravsattas namn.

Bomhus kyrka ligger i stadsdelen Bomhus i östra Gävle. Kyrkan uppfördes 1906 efter ritningar av arkitekt Erik Alfred Hedin.

Den tillhörande kyrkogården, som invigdes 1919, har historiska kopplingar till gamla lokala begravningstraditioner. Den inrymmer bland annat ett stenröse som är rester från en vikingagrav.

UNDER DET SENASTE året har en ny askgravlund tillkommit på kyrkogården. Femton pelare av Älvdalskvartsit bildar ett avgränsat cirkulärt rum, där centrum utgörs av ett träd som omges av en rund bänk för besökande.

– Trädet fanns redan i mitten av platsen och blev en naturlig utgångspunkt för cirkelformerna och det klassiska anslaget i gestaltningen. Även valet av Älvdalskvartsit knyter an till trädet, det är en sten som med sina skiftningar påminner om trädets levande struktur. Det blir inte minst tydligt i pelarnas runda former som får skikten i stenen att framträda som ådringar, säger Monica Sandberg, kyrkogårdsarkitekt på Landskapsgruppen och den som har ritat askgravlund.

De krysshamrade pelarna, som utöver

trädstammar även för tankarna till antiken, är satta i grupper om tre för att ge ett mindre statiskt intryck.

Pelarnas insidor har plana ytor och bildar en vägg som omger besökarna.

– Ytorna ska kläs med brickor av grå aluminium med de gravsattas namn, säger Monica Sandberg.

Hon betonar stenens betydelse för kyrkogårdens karaktär, både ur ett generellt och ett mer specifikt perspektiv:

– Stenen hör hemma på kyrkogården, och med den här formationen bryter den av och skänker en dramatik till platsen som i övrigt är ganska återhållsam.

VALET AV DEN rosa Älvdalskvartsiten knyter också an till Gävles stenhistoria. Den så kallade Gävlesandstenen är Gästriklands landskapssten och var tidigare vanlig som både kvarnsten och byggnadssten. Den finns bland annat i sockeln på klassiska Gävle brandstation som ritades av Ferdinand Broberg.

– Stenen finns även på Skogskyrkogården i Gävle och i en mur på Bomhus kyrkogård, men eftersom den inte bryts längre blev Älvdalskvartsiten en mycket bra ersättare med liknande karaktär, säger Monica Sandberg. ■

”Älvdalskvartsit är en sten som med sina skiftningar påminner om trädets levande struktur.”

Projekt: Askgravlund, Bomhus kyrka, Gävle.

Arkitekt: Monica Sandberg, Landskapsgruppen.

Beställare: Svenska kyrkan, Gävle.

Stenleverantör: Wasasten.



Nominerad till
STENPRISET!

Kapellet har sockel och sittbänk
av graniten Silver Grå Bohus.
Tack vare värmeslingor sitter
man behagligt även kalla dagar.

Hjälphuset

Bromma kyrka har fått ett nytt kapell som fyller flera nya funktioner som besökarna efterfrågat – och samtidigt förmedlar en känsla av både delaktighet och avskildhet.

TEXT **PETER WILLEBRAND** FOTO **OKK+**

Våren 2019 stängdes Bromma kyrka för en restaurering och tillbyggnad. När kyrkan återinvigdes hösten 2021 hade huvudentrén flyttats från söderläge till västerläge och återställt den ursprungliga direktkopplingen mellan kyrkorum och kyrkbacken framför vapenhuset, som under tiden har genomgått en restaurering och funktionshinderanpassats. En hiss, som leder ner till kryptan och faciliteterna under kyrkan, hade också installerats.

Men den mest iögonfallande förändringen för den återkommande kyrkobesökaren är tillbyggnaden av det nya kapellet, en absid i direkt anslutning till vapenhuset och den nya entrén. Kapellet är ritat av Karolina Keyzer, arkitekt och grundare av arkitektbyrån OKK+.

BROMMA KYRKA NOMINERADES nyligen till Årets Stockholmsbyggnad 2022.

– Det är en av Stockholms äldsta byggnader som fortfarande används dagligen. Rundhuset byggdes redan år 1168 och genom århundradena har nya delar som kor, sakristia och gravkor tillkommit. Vapenhuset är från 1968. Det är alltså en levande kyrka som har speglat sin samtid och byggts ut i perioder för att fylla nya behov, säger Karolina Keyzer.

Beslutet att bygga ut med ett kapell grundar sig på att vigslar, dop och begravningstjänster mer eller mindre dagligen förekommer i kyrkan. Det fanns helt enkelt ett behov av utrymmen för andra kyrkobesökare och spontanbesök.



Karolina Keyzer liknar kapellet vid ett slags "hjelphus" som stöttar upp kyrkan på flera plan. Inspirationen har hämtats från både inbyggda rum i gamla katedraller och sakristian som gav prästen avskildhet och inte minst en möjlighet att hålla värmen under den tid när kyrkan saknade uppvärmning.

– Det är en lågmäld byggnad som ändå tillför flera funktioner som många saknat. Den ger möjlighet till både avskildhet och delaktighet. Kapellet har

till exempel rum för ett 20-tal sittplatser som kan användas när kyrkorummet är fullsatt.

I KAPELLET FINNS även en ljusbärare och möjlighet att tända ljus, något församlingensborna tidigare har saknat eftersom brandrisken i kyrkorummet har ansetts för hög. Det är dessutom en kulturhistoriskt känslig miljö med väggmålningar av Albertus Pictor.

– Med den nya entrén i väster blir det mer intimt för sällskap att samlas på kyrkbacken utanför. Den förra entrén i söder låg i riktning mot parkeringen.

Materialvalen har varit väldigt viktiga för att historiskt och utseendemässigt länka samman kapellet med kyrkans äldre delar.

– Kapellet har ett koppartak, precis som det intilliggande vapenhuset, och kommer med tiden att ärga och få samma nyans. Det sluttande taket leder regnvattnet ned till dammen som ligger i anslutning till nyanlagda klosterträdgården på norrsidan av kyrkan, och där den norrvända granitväggen breder ut sig som en dalmatinermonstrad fond i bakgrunden. Tillbyggnaden och den norrvända trädgården framhäver den unika fönsterlösa norrväggen och det blir väldigt vackert, säger Karolina Keyzer.

KAPELLET STÅR FRITT från kyrkans norrvägg, en passage skiljer delarna åt. Samtidigt flätas byggnaderna samman av





”Kalkstensgolvet ger en värme till rummet och blir väldigt levande med alla sina fossiler. Man kan sitta på bänken och försjunka i mönstren som breder ut sig vid ens fötter.”



stenvägen, inte minst kapellets 1,2 meter höga granitsockel.

– Sockelstenen har mycket stor betydelse. Vi försökte hitta en granit som liknar den som finns i kyrkan men ändå var ett tydligt tillägg. Ursprunget är sannolikt Stockholmsgranit som inte bryts längre. Via olika stenprover kom fram till att en något ljusare krysshamrad Silver Grå Bohus låg väldigt nära.

Den återfinns även i den infällda sittbänken i kapellets västra vägg.

– Sittplatsen och ryggstödet är i ett stycke. En värmeslinga gör att man kan sitta behagligt även när det är kallt.

PÅ DEN ANDRA sidan av väggen, kapellets insida, finns en motsvarande bänk som är klädd i Tärnsjöläder.

Interiört är kapellet avskalat och nästan fritt från detaljer. Av den anledningen blir golvet i Norrvangekalksten väldigt framträdande.

– Det ger en värme till rummet och blir väldigt levande med alla sina fossiler. Man kan sitta på bänken och försjunka i

mönstren som breder ut sig vid ens fötter, säger Karolina Keyzer.

– Vi har också varit väldigt noga med hur golvet monterats, så att till exempel skarvarna följer betonggjutningarnas vinklar.

BREDVID BÄNKEN STÅR ljusbäraren placerad i ett fönster som vetter mot minneslunden. Mitt emot bänken löper ett annat fönster horisontellt med golvet, ut mot klosterträdgårdens damm. Det är här besökarna själva kan tända minnesljus.

– Den röda sand som ligger i golvet under ljusstakarna kommer från den

Ölandskalksten som vi har använt vid restaureringen av golvet i vapenhuset. Det blev en hel del stenarbeten även där när entrén skulle flyttas och en ny trapp skulle komma på plats. Vi ville att golvet skulle ha samma patina som den gamla stenen och det togs fram en hyvlad Ölandskalksten som också borstades för att se ut som den alltid har funnits där.

Ny sten ska monteras i bruk, understryker Karolina Keyzer.

– Det blir enklare för framtida generationer att återbruka om man monterar i bruk. Vi ville själva återbruka mer av stenen än vad som nu blev möjligt.

– För oss har det varit viktigt att kunna använda svenska stensorter i Bromma kyrka. Vi har också sett till att samarbeta med stenmontörerna redan på skisstadiet för att självklart ta tillvara deras kunskap och erfarenheter. Det är ett generellt råd: sten är ett naturligt byggmaterial, inte bara ett ytskikt bland andra, se till att ha en dialog med bygge och leverantörer tidigt i projektet och arbeta med fysiska stenprover. ■



Projekt: Kapellet, Bromma kyrka.

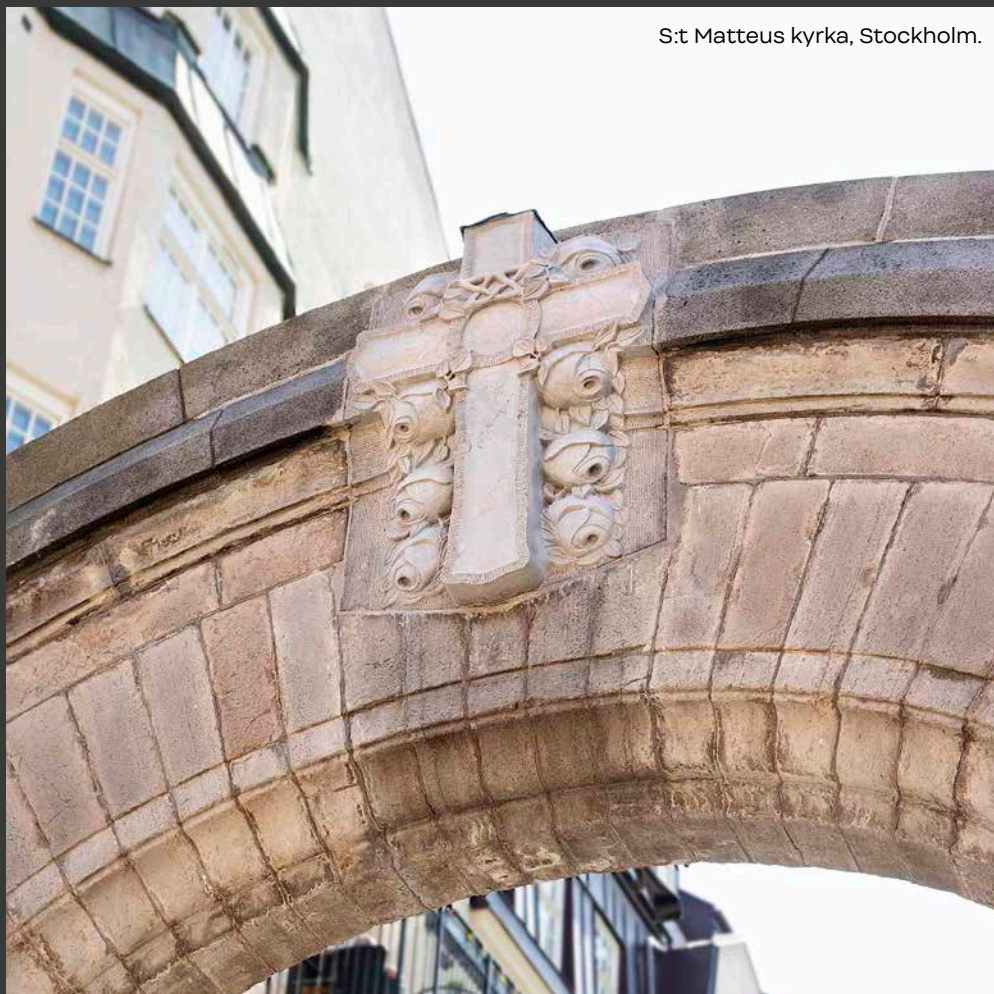
Arkitekt: Karolina Keyzer, OKK+.

Beställare: Svenska kyrkan, Bromma.

Stenleverantör: Hallindens Granit, Slite Stenhuggeri med flera.

Stenentreprenör: Valter Eklund Stenentreprenader.

S:t Matteus kyrka, Stockholm.



Stenhuggarmästarna Roger Larsson, Mats-Ola Ericsson och Tim Ericsson.

S:t Matteus kyrka.



MÄSTERLIGT HANTVERK

Att hålla riktigt hög nivå på våra stenhuggares yrkeskompetens är tradition hos oss. Här arbetar tre av Sveriges totalt nio stenhuggarmästare. Hantverkarskunsken är grunden i verksamheten, och i kombination med stort tekniskt kunnande och moderna maskiner kan vi lösa alla våra kunders utmaningar. Och du, sedan 2020 är vår produktion 100 % fossilfri.

Välkommen till oss!

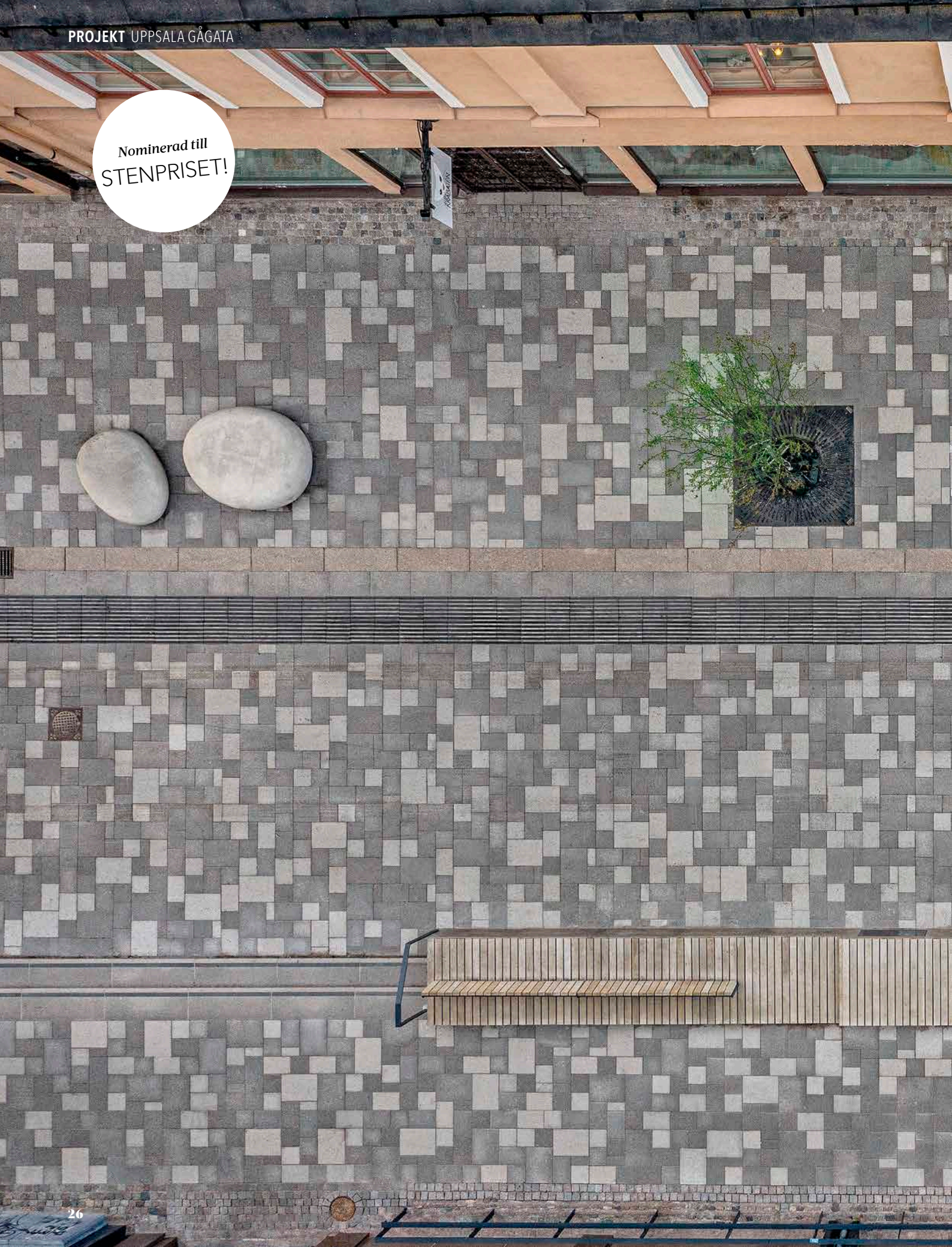
Borghamns Stenförädling AB

Stenvägen 6, 592 93 Borghamn
Tel. +46 (0)143-201 74
info@borghamns-stenforadling.se
www.borghamns-stenforadling.se



BORGHAMNS
kalksten

Nominerad till
STENPRISET!



Gatukonst

UPPSALA NYA GÅGATA invigdes i november 2021 och omfattar tre kvarter från Stora torget i norr till Bangårdsgatan i söder. Målsättningen har varit att skapa en småskalig, inbjudande handelsgata med en tidlös beläggning av hög kvalitet. Gatan är anpassad till butikernas behov över dygnet, med möjlighet att flytta ut verksamheten på gågatan.

Gatan har tidigare haft stora problem med sättningar och en viktig målsättning har varit att göra den tillgänglig för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Den nya markbeläggningen består av hållar i grå och röd Bohusgranit, flammad respektive krysshamrade i fyra olika rektangulära format. Hållarna är placerade i ett upplevt slumpvis mönster, utan tydlig huvudriktning. Mönstret bjuder in besökaren att strosa fritt och dess subtila variation i både kulörer och format uppmanar till långsammare hastigheter i korsningar och möten.

Närmast fasaderna finns en zon av

smågatsten. I angränsande trafikerade gränder får gatorna en annan beläggning, en kombination av storgatsten och markbetongplattor.

På den södra delen av gågatan har sättningarna varit särskilt stora och där har en långsträckt sittmur och trappor tagit upp nivåskillnaderna tillsammans med en svagt lutande tillgänglig yta. Målsättningen har varit att integrera ramper i gestaltningen, minimera behovet av handledare och utnyttja alla möjliga ytor som sitt- och mötesplatser.

TEXT **KARAVAN** FOTO **JANN LIPKA**



Projekt: Uppsala nya gågata.

Arkitekt: Karavan.

Beställare: Uppsala kommun.

Stenleverantör: Hallindens Granit, St Eriks.

STENPRISET

De nominerade 2022

Estetiskt, hållbart och nyskapande! Årets nomineringar bekräftar med råge kärnvärdena för Stenpriset. Alla projekt tar utgångspunkt i stenens naturliga variation och funktion – och låter den få ta sin rättmätiga plats i gestaltningen. Stort tack för era bidrag!

Fler nominerade projekt på sidorna 20-27.

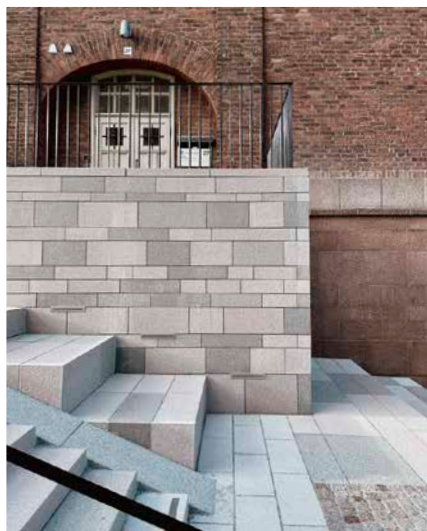


FOTO: PIA ENGLUND

MIMERS TRAPP

Mimers trapp vid KTH Campus i Stockholm är både en ny entré och mötesplats där stenarbetena binder samman och löser upp gränserna mellan platsens geografi och arkitektur. Trappan är uppbyggd av både nyproducerad och återanvänd svensk granit. Bearbetningarna gör platsen väldigt levande, genom en palett av kulörer och nyanser.



FOTO: PETER COHEN

K 57

Kontoren på Kungsgatan 57 är en premiumprodukt som har omgestaltats med Knut Nordenskjölds originalritningar som kompass. Så långt det är möjligt har vackra detaljer bevarats i sitt originalutförande, och i nyttillförda element har man utgått från en klassisk och slitstark materialpalett: ek, koppar, granit och kalksten.



FOTO: JOHAN FOWELIN

SERGELHUSET

Sergelhuset vid Sergels torg har en av Sveriges mest exponerade fasader. Efter omfattande renoveringar består fasaden i dag till stora delar av återanvänd granit från klassiska Skandinaviska Banken. En ny bred soltrappa öppnar också nya flöden och huset återtar sin ursprungliga roll som ett nav i tre nivåer – mitt i Stockholms hjärta.

BRON VID BRO HOF

Stenbro på Bro Hof golfbana är 13 meter lång och 2,2 meter bred och tillverkad av sprängstenar som hämtats i närområdet. Gångytorna är belagda med begagnad svensk smågatsen. Det är den fjärde stenbron som byggts i anslutning till golfbanan. Trädgårdsanläggare Per Nevermann står bakom gestaltningen.

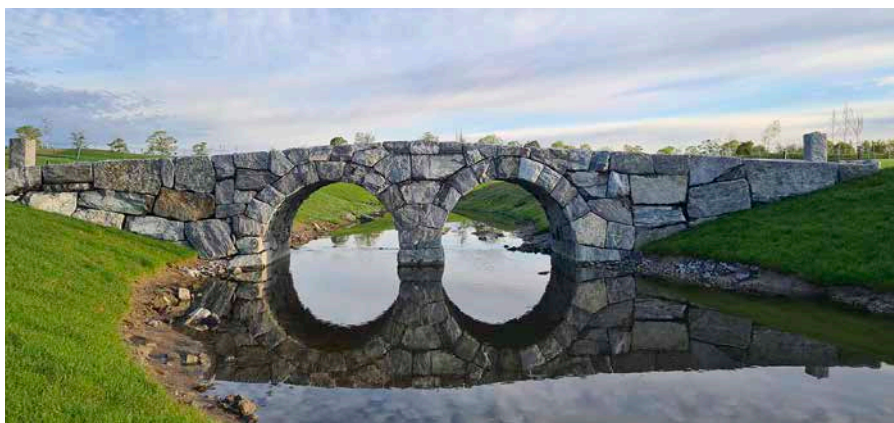


FOTO: LASZLO WAGNER



FOTO: ÅKE E:SON LINDMAN

KÄRRTORPS TORG

Nya Kärrtorps torg återknyter till 50-talets klassiska Stockholmsstil. Den nya stenbeläggningen hämtar inspiration från torg i södra Europa, som breder ut sig som mönstrade salongsgolv. Torget har öppnats upp och blivit mer tillgängligt från olika riktningar.



FOTO: JOHAN LILJA

ÅNGFÄRJEPARKEN

Naturstensbeläggningen i nya Ångfärjeparken i Helsingborg har fått flera bearbetningar för att förstärka känslan av havets naturliga övergång till land. Polerade stenblock i Hallandsgnejs minner om stenar som slipats lena av havets bränningar.

CENTRALPLAN

Sweco Arkitekter har på uppdrag av Jernhusen ritat om Centralplan utanför Stockholms central. Från början var platsen utformad som en genomfartsled för fotgängare och fordon för att underlätta tillträdet till stationen. Nu har platsen återuppstått som en stenbelagd mötesplats med specialdesignade bänkar att sitta på. Den nya markbeläggningen består av både granit och gnejs som möter varande i raffinerade mönster och kulörer.



FOTO: JANN LIPKA

MAGNUS LADULÅS PLATS

Magnus Ladulås plats i Jönköping är den sista pusselbiten i vandringen längs Norra Munksjön. Skolgatans trafik skärmas av med en famnande vall som är planterad med inspiration från lokala biotoper med många olika arter av träd, buskar och marktäckare komponerade tillsammans med stora stenblock. En del av materialet är återbruk hämtat från kommunens förråd.



FOTO: WERNER NYSTRAND